

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Leegten van een dictatuur: beeldende kunst en literatuur in Equatoriaal Guinea

Brus, A.B.

Citation

Brus, A. B. (2021, November 2). *Leegten van een dictatuur: beeldende kunst en literatuur in Equatoriaal Guinea*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3229708>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3229708>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Leegten van een dictatuur

Beeldende kunst en literatuur in Equatoriaal Guinea

Proefschrift

ter verkrijging van
de graad van doctor aan de Universiteit Leiden,
op gezag van rector magnificus prof.dr.ir. H. Bijl,
volgens besluit van het college voor promoties te verdedigen
op dinsdag 2 november 2021
klokke 16.15 uur

door

Anita Bertine Brus,
geboren te Enschede
in 1959

Promotor:

Prof. dr. L. Rodríguez Carranza

Copromotor:

Dr. H.F. Westgeest

Promotiecommissie:

Prof. dr. B.Y.A. Adriaensen (Radboud Universiteit)

Prof. dr. I. Brinkman (Universiteit Gent)

Dr. A.I. Churampi Ramirez

Dr. C. Soto van der Plas (Santa Clara University)

Prof. dr. C.J.M. Zijlmans

Aan mijn Twentse ouders die mij de kracht meegaven niet bang te zijn “het weinige te zijn wat men is” (Alain Badiou).

Y, al famoso ‘jamón y queso’ con sus imágenes y textos siempre agudos:

POLÍTICA

Una cuestión de INTELIGENCIA es.
Y no es apto para CALENTURIENTOS.

 ÈiGí for

Ramón Esono Ebalé

INHOUD

Dankwoord

Inleiding.....1

Deel I Kader van het onderzoek..... 9

Hoofdstuk 1 Politieke geschiedenis van Equatoriaal Guinea.....11

Desinteresse en stilzwijgen in de koloniale periode (1778-1968)... 12

Nguemismo en Afro-fascismo onder het bewind van Macías (1968-1979) 15

Obiang; olie en leegte in de voetsporen van Macías (1979 -)..... 20

Hoofdstuk 2 Beeldende kunst en literatuur van Equatoriaal Guinea..... 24

Literatuur..... 25

Beeldende kunst.....30

Motivatie van keuze van de te onderzoeken werken.....37

Hoofdstuk 3 Theoretisch kader..... 42

De verhouding tussen politiek en staat..... 42

Dissensus..... 45

Evenementiële breuk.....47

Hoofdstuk 4 Methodologie.....52

Verhalen..... 53

Teksten als ‘omlijsting’ en weerspiegeling van het verhaal..... 56

Orale vertelling..... 57

Het autobiografische pact..... 58

Narrative Fiction..... 59

1. *Geschiedenis, verhaal en gebeurtenissen* 60

2. *Focalisatie van de verteller*..... 61

3. Rol van de verteller.....	62
4. Karakterisering van de personages.....	64
5. Rol van de lezer	66
Beelden.....	67
Visuele analyse en visual literacy.....	67
Visuele analyse in relatie tot artistieke media.....	69
Visuele analyse in relatie tot de op het beeld betrokken theorieën	70
Deel II Beelden - Leegten in de werken van Esono Ebalé.....	73
Inleiding.....	75
1. Tekeningen als ‘A Walk for a Walk’s Sake’ rondom leegten.....	76
2. Lege ‘containers’ in strips en beeldverhalen.....	80
3. Metaforen en stereotypen in Ebalé’s strips en beeldverhalen.....	87
3.1 De metaforische werking van enkele beeldverhalen.....	88
3.2 De werking van stereotypen en andere stripconventies in <i>Obi’s Nightmare</i>	93
3.3 Raakvlakken met de Japanse mangastrip en met Afrikaanse strips	104
4. Collage en karikatuur als ‘subversieve daad’	109
4.1 Collage als ‘dialectische montage’ en ‘subversieve daad’.....	110
4.2 Karikatuur als ‘subversieve daad’.....	115
1. De rol van het diabolische, seksuele en carnavaleske in de Obiangkarikaturen	116
2. De rol van het primitieve in de Obiangkarikaturen.....	120
3. De rol van het feminiene in de Obiangkarikaturen.....	123
5. De leegten in de werken van Esono Ebalé als waarheidsprocedure.....	126

Deel III Verhalen

- Leegten in de romans van Ndong-Bidyogo, Nsue Angüe en Ávila Laurel.....	131
Hoofdstuk 1 Donato Ndong - <i>Poderes de la tempestad</i>	133
Inleiding.....	133
1. Ndong's journalistieke en literaire loopbaan.....	134
2. Literaire contexten.....	136
2.1 Spanje.....	137
2.2 Latijns Amerikaanse literatuur en dictators.....	138
2.3 Afrikaanse literatuur en <i>Negritude</i>	140
3 <i>Poderes de la tempestad</i>	143
3.1 Het verhaal.....	143
3.2 De verteller.....	145
<i>Tú/yo</i>	145
<i>Focalisatie van de verteller</i>	147
3.3 De structuur van de roman.....	149
<i>Een viertal paratexts</i>	150
<i>Mise en abyme</i>	151
<i>Orale invloeden</i>	153
3.4 De personages en omstandigheden.....	154
4 Ndong's roman als waarheidsprocedure.....	156
Hoofdstuk 2 - María Nsue Angüe – <i>Ekomo</i>	161
Inleiding.....	161
1. Culturele en literaire context.....	162
<i>Nsue Angüe als verhalenvertelster en schrijfster van 'minor literature'</i>	163

2. <i>Ekomo</i>	164
2.1 Het verhaal.....	164
2.2 De verteller.....	166
<i>Focalisatie van de verteller</i>	166
2.3 De structuur van de roman.....	168
<i>Metaforische vooruitwijzingen</i>	170
<i>Mise en abyme</i>	174
<i>Orale invloeden</i>	179
2.4 De personages en omstandigheden.....	180
3. Nsue Angüe's roman als waarheidsprocedure.....	182
Hoofdstuk 3 - Juan Tomás Ávila Laure – <i>Arde el monte de noche</i>	187
Inleiding.....	187
1. Culturele en literaire context.....	189
1.1 Essays en <i>Cuentos Crudos</i>	190
1.2 Culturele context.....	191
1.3 Literaire context.....	192
2. <i>Arde el monte de noche</i>	193
2.1 Het verhaal.....	194
2.2 De verteller.....	196
<i>Focalisatie van de verteller</i>	197
2.3 De structuur van de roman.....	198
<i>Paratext en autobiografisch pact</i>	198
<i>Mises en abyme</i>	200
<i>Het mysterie van de grootvader</i>	200

<i>De afranseling</i>	202
<i>Verdwijning</i>	204
<i>Orale invloeden</i>	207
2.4 De personages en omstandigheden.....	209
3. Ávila Laurel's roman als waarheidsprocedure.....	210
Deel IV Conclusies van het onderzoek	215
BIBLIOGRAFIE.....	225
SAMENVATTING ONDERZOEK.....	237
ABSTRACT.....	243
CURRICULUM VITAE.....	249

Dankwoord

Bij al mijn studies heeft mijn voormalige docent Katalin Herzog een grote rol gespeeld. Zij enthousiasmeerde en begeleidde mij toen ik aan de lerarenopleiding afstudeerde als docent tekenen en kunstgeschiedenis, waarna zij mij aanzette tot een vervolgstudie aan de Akademie voor Beeldende Vorming in Amersfoort. Het was haar idee om een promotieonderzoek te starten op een punt in mijn leven dat ik het nodig had mijn gezichtsveld te verruimen.

Ofschoon onze wegen zich scheidden wil ik haar alsnog danken voor al haar hulp en enthousiasme gedurende de lange periode dat wij een vriendschap deelden die mij veel heeft gebracht. Vervolgens wil ik Luz Rodríguez Carranza danken voor haar enthousiasme en kundigheid waarmee zij mij begeleidde bij de totstandkoming van dit proefschrift. Ik herinner mij nog goed dat ik mij in Leiden bij haar meldde met mijn aanvankelijke idee dat niet tot haar eerste expertise leek te behoren. Toch vonden wij elkaar in de kunst en het politieke en ik had het op dit terrein met haar als promotor niet beter kunnen treffen. Hetzelfde geldt voor Helen Westgeest in haar rol als co-promotor en enthousiasmerende begeleiding bij het deel over beeldende kunst. Verder wil ik het LUCAS (Leiden University Center for the Arts in Society) van de Universiteit Leiden danken dat de gelegenheid bood tot dit onderzoek en de afronding ervan door een aan mij toegekende subsidie.

Eveneens wil ik mijn grote dank uitspreken aan beeldend kunstenaar Ramón Esono Ebalé die mij, behalve met zijn beelden, ook heeft geïnspireerd met zijn explosieve persoonlijkheid in de tijd dat hij hier was om de expositie van zijn werk bij te wonen in Haarlem. Verder mijn dank aan Juan Tomás Ávila Laurel en Donato Ndongo die ik zowel persoonlijk ken als door hun werken en die beiden een belangrijke motor waren, vooral bij de start van het onderzoek. Dat gold aanvankelijk ook voor Benita Sampedro Vizcaya en Juan Ramón Arazadi Martínez, dankzij wie ik deel kon nemen aan de onderzoeksgroep van de UNED (Universidad Nacional de Educación a Distancia) in Madrid, waarvoor ik ook hen wil bedanken. Tot slot wil ik mijn familie en vrienden bedanken; mijn broer Bert Brus en zijn vrouw Marita Krukkert-Brus die mij ooit redden van een minder fortuinlijk avontuur in Afrika, Rossana Hoogendoorn-Gagliano, Amira Armenta en Doro Blaisse met wie ik zoveel gedeeld heb en ook verder nog hoop te delen in onze ‘club literario’, mijn beste vriendin Petra Schoenmakers en mijn vriendin en ex buurvrouw Ingeborg Putter bij wie ik altijd terecht kan en Marion Kleuters, mijn voormalige collega Engels in Schoonhoven met wie ik nog steeds

bevriend ben, die mij hielp bij de Engelse vertaling en die ik volg in haar schrijven zoals zij mij.